

Varslingsteamets rapport om håndtering av mislighetsaker 2020

Arbeidet med varslingsaker i 2020

Norad har gjennom de siste fire årene fått et betydelig økt ansvar for forvaltningen av bistand fra Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. I 2020 ble i overkant av 18,6 mrd. kroner utbetalt fra Norad, noe som tilsvarer nesten halvparten av bistandsbudsjettet. Gjennom forebygging, avdekking, oppfølging, sanksjon og utbedring brukes mye ressurser fra et samlet Norad for at økonomiske misligheter skal reduseres til et minimum. Denne årsrapporten dreier seg om forhold som ble behandlet eller avsluttet av Norads Varslingsteam i løpet av 2020.

Årsrapporten er den femte i rekken og løfter frem tema som har vært med å prege sakene som Varslingsteamet i Norad har arbeidet med. I år er temaet «korrupsjon og krisetider». I kjølvannet av kriser øker risikoen for korrupsjon. Mangel på åpenhet, pengestrømmer som flyter på nye måter, teknologi som bryter sammen, mangel på kompetanse og tilgjengelig kapasitet til å føre kontroll med midler internt i virksomheten, hos eksterne samarbeidspartnere og leverandører forsterker korrupsjonsrisikoen. Kontroll gjennom revisjon blir vanskeligere å utføre, dialog med partnere og oppfølging i felt er kanskje ikke mulig og utfordrer tilliten mellom partnere. Verdien av den årlige regnskapsrevisjonen som kontrolltiltak, reduseres og blir mindre egnet til å avdekke misligheter.

Parallelt ser vi at forsøk på nettsvindler øker, og at behovet for innføring av bedre elektroniske systemer og sikringstiltak øker.

Transparency Internationals korrupsjonspersepsjonsindeks for 2020 viser behovet for å styrke antikorrupsjonsarbeidet i tilknytning til koronapandemien, bla. med krav om større åpenhet, mer forebygging og sterkere kontrollmekanismer.

- Lenke: [TI CPI 2020 om korona](#)

Og nettopp derfor er varslingsarbeidet i Norad så viktig.

Oslo, mars 2021,

Svend T. Skjønsberg

Leder Norads Varslingsteam

Innhold

Saker behandlet i 2020.....	3
Lærdommer fra varslingssaker avsluttet i 2020	4
Økonomiske misligheter – en nyttig illustrasjon.....	6
Hvilke land var berørt ?.....	7
Aktivitets- eller forretningsområder berørt av misligholdet i 2020.....	9
Covid 19 øker risiko og utfordrer revisjon som kontrolltiltak	10
IT-sikkerhet: Hvem kan man stole på?	12
Sviikt hos Norads avtalepartner og hos implementerende partner 2020	13
Reaksjoner hos Norads avtalepartnere 2020	14
UDs kvartalsvise oversikter over mislighetssaker 2020	14
Tidligere årsrapporter fra Varslingsteamet.....	15

Saker behandlet i 2020

Norads Varslingsteam mottok i 2020 i alt 81 varsler. Det ble opprettet 28 nye varslingssaker og ferdigbehandlet 39 saker. I 30 av de ferdigbehandlede sakene krevde Norad tilbakebetaling av midler. Det ble i 2020 tilbakebetalt 7.254.414 kroner, hvorav 7.079.358 kroner til Norad og 815.446 kroner tilbake til prosjekt.

År	Mottatte varsler	Opprettede saker*	Avsluttede saker	Tilbakebetalt Norad	Tilbakebetalt Prosjekt
2016	68	24	36	3 995 062	n/a
2017	96	51	32	1 734 713	n/a
2018	85	52	43	11 380 989	n/a
2019	119	56	51	18 380 383	22 202
2020	81	28	39	7 079 358	815 446

*Varslingssak opprettes når det er begrunnet mistanke om misligheter.

Regjeringens politikk om nulltoleranse til korrupsjon i bistanden står fast. Imidlertid har det de siste par årene blitt foretatt en endring som innebærer at Norads avtalepartnere som erfarer misligheter i sin portefølje kan refundere det tapte beløpet til prosjektets formål. Slik refusjon til prosjektet forutsetter at sentrale forhold i avtalen med Norad ikke er misligholdt, blant annet at

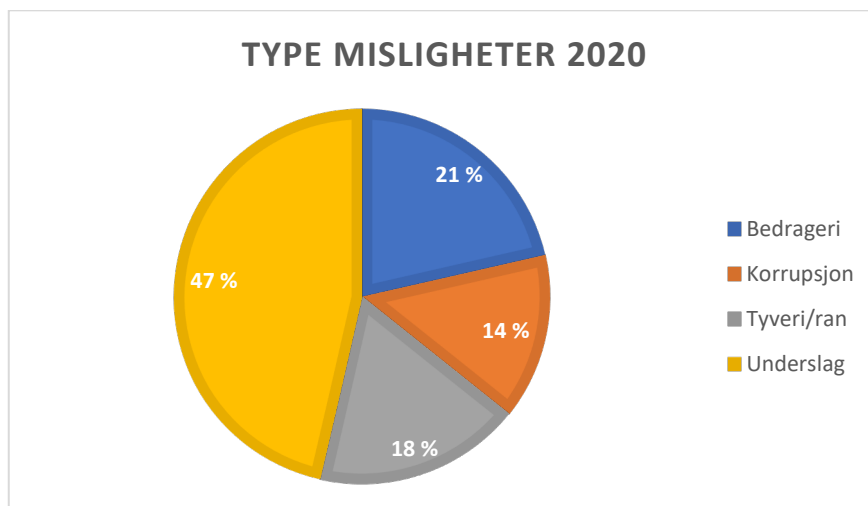
internkontrollen ikke har vist vesentlige svakheter og at forholdet får god og rettidig oppfølging. Tendensen fra de to foregående årene er positiv, og i ni saker kunne misligholdt beløp føres tilbake til prosjekt i 2020.

I september 2020 ble det gjennomført en ekstern evaluering av den samlede norske innsatsen for å forebygge korrupsjon.

- Lenke: [evaluering av Norges antikorrupsjonsinnsats](#)

Denne evalueringen er del av bakteppet for en arbeidsgruppe nedsatt siste kvartal 2020 hvor Utenriksdepartementet og Norad gjennomgår eksisterende praksis for håndhevelse av nulltoleranse til korrupsjon i bistanden.

Lærdommer fra varslingsaker avsluttet i 2020

Avsluttede saker med reaksjon

Enkelte former for misligheter er enklere å oppdage enn andre. Korrupsjon og nepotisme vil ofte være vanskeligere å avdekke enn underslag og tyveri. Mer utførlige forklaringer av begrepene over:

Underslag - Å oppnå uberettiget vinning gjennom verdier som hen disponerer, men som tilhører en annen

Bedrageri - Å lure til seg verdier man ikke har krav på ved å fremkalle og utnytte en villfarelse

Korrupsjon - Å bestikke eller ta imot bestikkelser i form av penger, gaver eller tjenester

Tyveri - Å ta noe som tilhører en annen

Ran - Å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning med vold eller trusler

Nedenfor fremheves noen av de forholdene som var fremtredende blant sakene som ble avsluttet med eller uten reaksjon i 2020, forhold som føres tilbake som læringselementer i Norads forvaltning.

- Også i 2020 var **svikt ved anskaffelser** det aktivitetssområdet som ble mest utsatt for misligheter: Blant annet forekom urettmessig returprovisjon (kick-back), nepotisme og anbudsrigging. Det var også tilfeller av brudd på anskaffelsesreglene i tilskuddsavtalen uten forsettlig mislighold. Tilskuddsavtalen har tydelige regler om anskaffelser i tråd med norsk/internasjonalt økonomiregelvek, og disse gjelder også for anskaffelser foretatt av lokale partnere. Brudd på anskaffelsesreglene gjør at anskaffelsesutgiften ikke kan godkjennes som støtte, og at tilskuddsmottaker må dekke utgiften selv.

- Flere større saker dreide seg om norske organisasjoner som hadde **søsterorganisasjoner** som samarbeidspartnere. Slikt samarbeid kan være effektivt og svært viktig, og utsatte grupper kan få verdifull faglig og økonomisk støtte i sitt arbeid. Tilliten er på mange måter iboende og forhåndsetablert. Men delte målsetninger og felles utfordringer innebærer en iboende risiko: hvor lett er det å stå sammen i kampen for målgruppens rettigheter og samtidig stille de kritiske spørsmålene og gjennomføre kontroll basert på det objektive risikobildet? Flere saker i 2020 var knyttet til samarbeid med søsterorganisasjoner, hvor tilliten ble utfordret når misbruk ble avdekket.

- **Ikke-dokumenterte kostnader** – og andre avtalebrudd som etter utredning viste seg å ikke representere påviste misligheter – utgjorde 11 av de 28 avsluttede sakene med reaksjon i 2020. Utferdigelse av nummererte brev eller annen dokumentert lovpålagt kommunikasjon revisor har hatt med styre og ledelse (*management letters*), er et krav fra Norad. I mange av sakene forelå det slik kommunikasjon der revisor for gjentatte år hadde påpekt svikt i internkontrollen, uten at implementerende partner enn si Norads avtalepartner hadde brukt disse dokumentene for å korrigere svakhetene. Tettere oppfølging kunne innebåret tetting av avvikene og flere midler kunne ha kommet målgruppen til gode.

- Syv avsluttede saker dreide seg om **tyveri**, og/eller innbrudd og ran av gjenstander tilhørende prosjektet. I de fleste tilfellene ble skaden voldt av utenforstående, i noen tilfeller er det uklart om skaden ble påført av ansatte i prosjektet eller av utenforstående. Norad krevet tilbakebetaling til prosjekt eller til Norad dersom tilskuddsmotta/lokal partner må sies å ha vært uaktsom eller internkontrollen er brutt eller har sviktet.

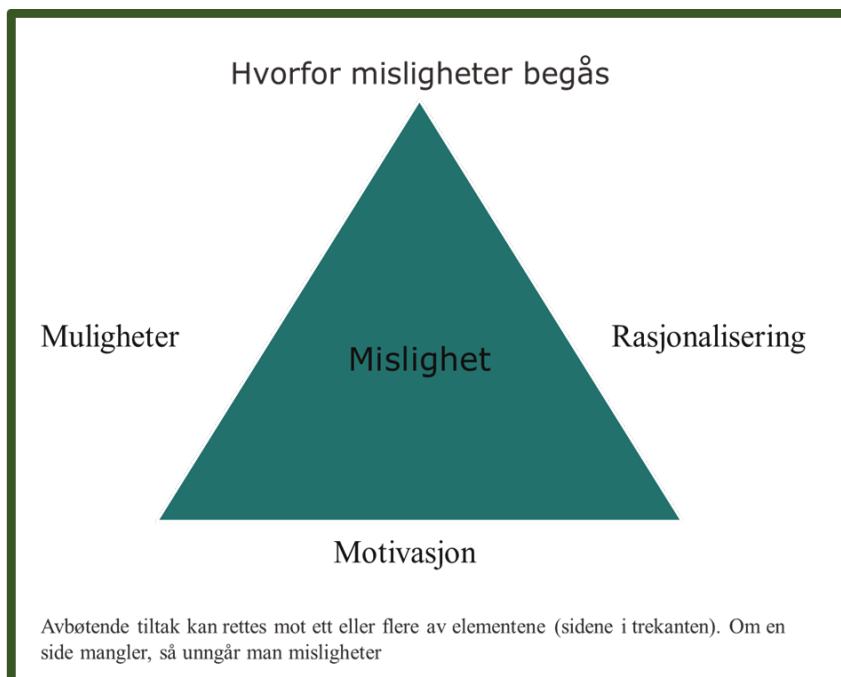
- Tilfeller av **seksuell utnyttelse**, misbruk overgrep eller trakassering (eng: SEAH) ble varslet i åtte tilfeller. Disse utredes på egen måte og presenteres ikke i denne rapporten, i det Norad ikke selv deltar i utredningen, men

undersøker at berørt avtalepartner har fungerende systemer for motvirkning og håndtering av slike forhold, bla. anmeldelse til myndighetene i relevante tilfeller. En organisasjons håndtering av slike saker kan være en god indikator for styrken i internkontrollen; finnes etiske retningslinjer- og etterleves retningslinjer og rutiner for håndtering av slike forhold? Er varslingskanaler og varslervern til stede og undersøkes saken med nødvendig profesjonell distanse?. Temaet gis økende oppmerksomhet. Men mange partnere har en lang vei å gå før dette viktige temaet får tilstrekkelig oppmerksomhet

Økonomiske misligheter kan begås på ulike måter, men fellestrekket er at handlingen innebærer brudd på tillitsforholdet mellom oppdragsgiver og den ansatte. Som eksempler nevnes: korrupsjon, underslag, økonomisk utroskap, bedrageri, tyveri, regnskapsovertredelser, favorisering/nepotisme eller annen misbruk av stilling i tilknytning til den norske støtten.

Økonomiske misligheter – en nyttig illustrasjon

Mislighetstrekanten

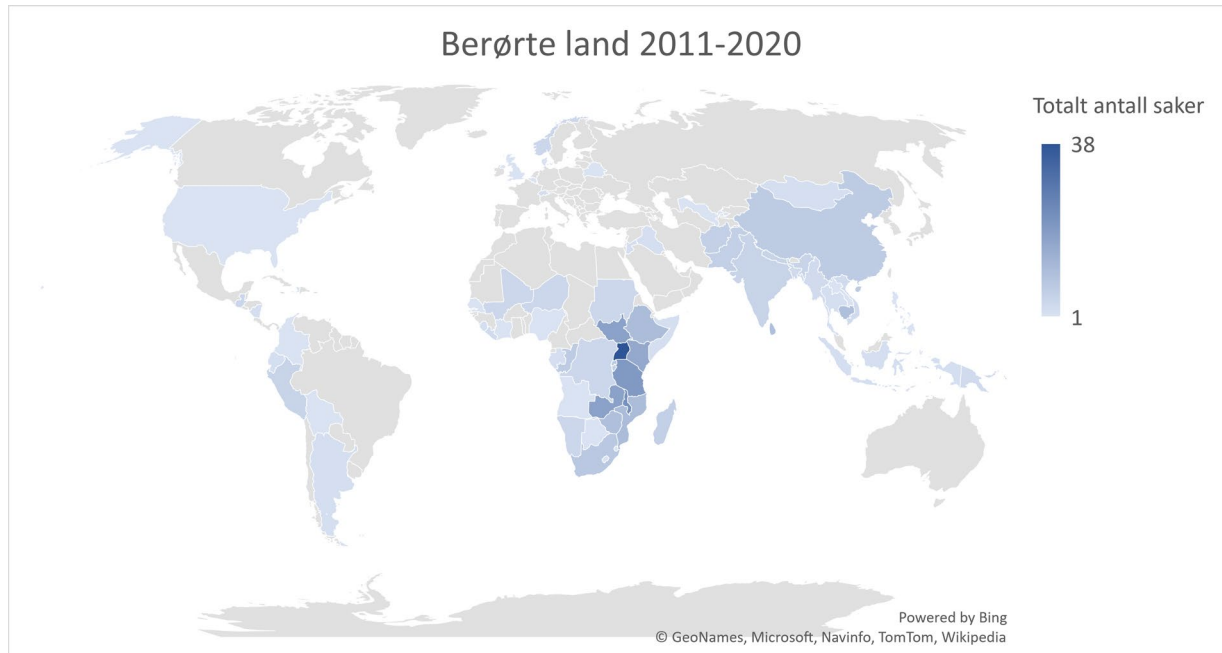

Misligheter begås ofte av betroede personer med god kompetanse og mulighet til å dekke over sine handlinger. Økonomiske misligheter krever

normalt relativt nøye planlegging, og skjules ofte gjennom bruk av falske fakturaer og/eller uriktige regnskaper. Noen begår denne type misligheter som en enkeltstående handling, mens andre er systematiske og begår en rekke handlinger over en lengre periode. Fellestrekket i alle mislighetssaker er uansett sammenhengen mellom motiv, mulighet og rettferdiggjøring. I mange tilfeller kan det være akutt pengebehov som medfører at noen faller for fristelsen til å urettmessig berike seg, mens i andre tilfeller kan misligheten være begått simpelthen bare fordi muligheten var der. De aller fleste som begår misligheter har gjort en mer eller mindre treffende vurdering av risikoen for å bli avslørt. Mislighetstrekanten kan både forklare hvorfor misligheter skjer og brukes som redskap for hvordan å planlegge for å redusere sannsynligheten for at det skal skje. Om én av sidene i trekanten mangler, så forhindres misligheter.

Hvilke land var berørt ?

Kart som indikerer antall avsluttede saker per land for perioden 2011-2020:

Land med flest saker 2011-2020			Rangering på Tis CPI 2020*
Land	Totalt	Andel %	
Uganda	38	11,0 %	27
Malawi	22	6,4 %	30
Tanzania	20	5,8 %	38
Sør-Sudan	18	5,2 %	12
Zambia	18	5,2 %	33
Kenya	16	4,6 %	31
Etiopia	11	3,2 %	38
Mosambik	11	3,2 %	25
Kambodsja	10	2,9 %	21
Sri Lanka	10	2,9 %	38
Andre	171	49,6 %	
Sum	345	100 %	

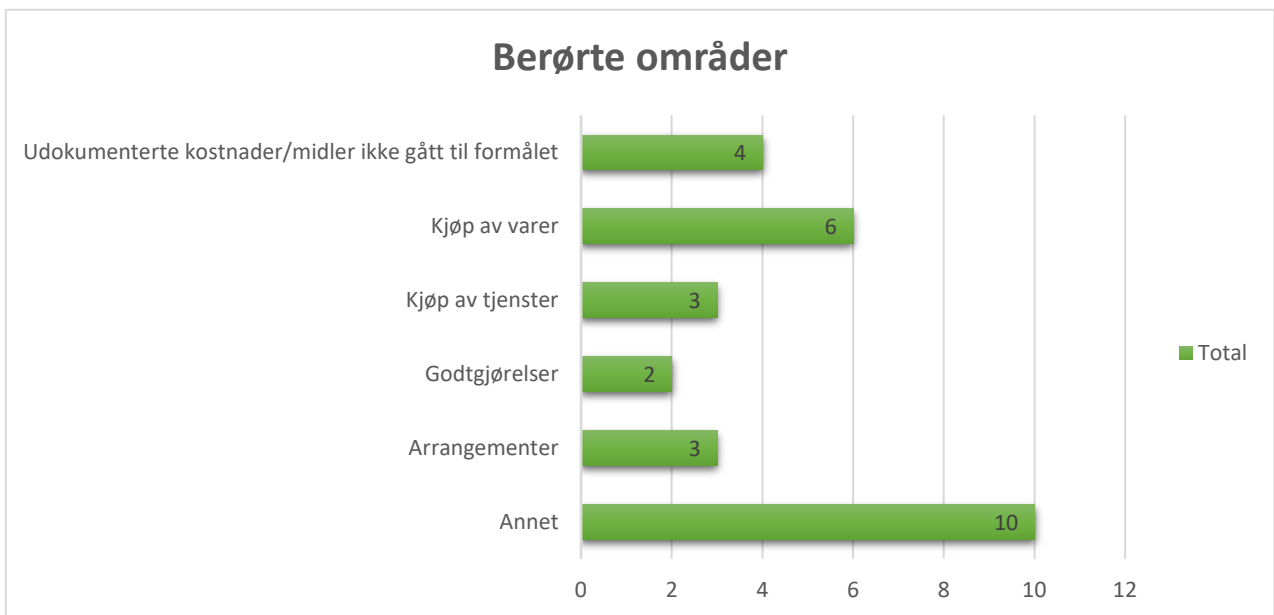
* Transparency Internationals Corruption Perception Index går fra 100 til 0, med Danmark og New Zealand som de minst korruperte landene i 2020 (88) og Sør-Sudan og Somalia som de mest korruperte (12) TI CPI 2020

De fleste varslingssakene i 2020 som ble håndtert gjaldt utenlandske/lokale NGOer, og de fleste av disse er partnere av norske NGOer. Norge er representert i styringen i multilaterale organisasjoner og banker, og disse følger selv opp varslings saker. FN-systemet alene gransker flere tusen saker årlig, og disse sakene er ikke inkludert i Varslingsteamets rapport. Disse sakene publiseres på de respektive institusjonenes hjemmesider, se for eksempel:

- Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose, og malaria sin granskningsenhets oversikt: [rapport](#)
- Verdensbankens granskningsenhets rapport 2020: [Verdensbankens INTs granskningsrapporter](#), og [World Bank Group FY20 Sanctions](#)
- UNDPs granskningsenhets rapport 2018: [UNDP OAI Annual Report 2018](#)
- FNs praksisgjennomgang 2012-2016: [Review of UN whistle-blower practices](#)

Stans i utbetalinger. Midlertidig stans i utbetalinger vurderes ved hvert innvarslet forhold. Det har vært en stigende tendens de senere år at tilskuddsmottaker selv stopper videre utbetaling til berørt partner ved innvarsling av mistanken til Norad. I 2020 ble «frys» foretatt av tilskuddsmottaker selv eller av Varslingsteamet ved opprettelse av sak i 40 % av tilfellene. Frys innrettes mest mulig spesifikt så ikke uskyldige tredjeparter eller viktig prosjektarbeid skal hindres i de tilfeller hvor prosjektet kan fortsette, på slik måte at deler av virksomheten kan gjennomføres som planlagt. Frys er ingen sanksjon, men et tiltak for å hindre tap av midler frem til trygg gjennomføring kan bekreftes.

Aktivitets- eller forretningsområder berørt av misligholdet i 2020

Denne grafen omhandler avsluttede saker med reaksjon i 2020 der mislighet var påvist. Sakene uten reaksjon er ikke tatt med. Godtgjørelser og kjøp av tjenester var aktivitets- eller forretningsområdene hos de involverte organisasjonene som oftest var berørt av misligheter i 2020. Kategorien «Annet» inneholder i hovedsak mislighetssaker der det har vært begått bedrageri, underslag eller tyveri uten spesifikk angivelse av forretningsområde.

Covid 19 øker risiko og utfordrer revisjon som kontrolltiltak

Unntakssituasjoner under kriser vil ofte medføre at det renonseres på kontroller som er innebygget i etablerte rutiner. Slike avvik innebærer en mer eller mindre kalkulert risiko og begrunnes med tidspress, behov for omdisponering av interne ressurser, ytre restriksjoner eller mangler, og andre nye forhold. Det er da viktig å være bevisst på den til enhver tids gjeldende risikotoleransen, besluttet av ledelsen.

Under koronapandemien ser vi eksempler på at regulær prosjektoppfølgning samt kontrollhandlinger fra internrevisor, controller eller eksternrevisor er blitt forsinket eller forhindret, blant annet på grunn av smitterisiko og reiserestriksjoner. Reduserte kontrollaktiviteter medfører høyere risiko for at kontrollene ikke fanger opp vesentlige avvik (kontrollrisiko) og for at revisor heller ikke fanger opp vesentlige avvik (revisjonsrisiko). Pandemien har også gjort granskninger av misligheter mer komplekse.

Å kjenne rammene rundt programmer og tiltak er avgjørende for å forebygge og avdekke misligheter og korrupsjon. Nedenfor er det listet opp enkelte forhold eller «røde flagg» som alltid kan påvirke kontrollhandlingene, også ved langvarige kriser som Covid 19-pandemien:

- Revisor avgir en modifisert revisjonsberetning med forbehold om poster i regnskapet der det ikke har vært mulig å foreta nødvendige revisjonshandlinger som grunnlag for konklusjonen.
- Internrevisor eller interne controllere har ikke gjennomført alle planlagte kontrollaktiviteter, eksempelvis tredjepartskontroller
- Endringer knyttet til arbeidsdeling og godkjenning. Gjelder særskilt attestering og godkjenning av kostnader og anskaffelser, utbetalinger og løpende regnskapsrapportering
- Endring i betalingsrutiner og betalingsmåter. For eksempel ny bankforbindelse, bankkonto, overførings- eller betalingsmåte, eller endringer i signaturrettigheter
- Større uttak av kontanter – som så oppbevares i eller utenfor virksomhetens lokaler
- Økt bruk av kontantbetalinger til lønn til ansatte, til leverandører, mv
- Flere direkteanskaffelser ved bruk av unntaksbestemmelser fra anskaffelsesregelverket (eng: waivers)
- Store (eller større enn normalt) enkelttransaksjoner
- En større andel udokumenterte utgifter eller annen mangelfull regnskapsføring

Listen er ikke uttømmende. Men oppdages slike forhold, bør det iverksettes alternative kontrollaktiviteter for å avbøte den økte risikoen som har oppstått.

Noen aktører har bedre erfaringer med alternative oppfølgings- og evalueringshandlinger enn andre. Et økende antall av Norads tilskuddsmottakere har skaleringsmodeller for oppfølging, hvor blant annet de svakeste lokale organisasjonene ikke selv håndterer pengene, men tilbys kyndig bistand, f.eks. ved at større organisasjoner eller regnskapsbedrifter styrer økonomien for dem i en kortere eller lengre periode. Slike måter å møte risiko på er bra.

Og de store revisjonsfirmaene har også utviklet strategier og råd for kontroll under Covid 19. De tradisjonelle oppfølgingsbesøkene og den regulære årsrevisjonen må kanskje suppleres med nye former for systematisk triangulering av dokumentasjon, eksempelvis: innhente stikkprøver av bilag, video-fotodokumentasjon, peer-review hvor andre aktører som er til stede i felt utfører verifiseringsoppgaver, hyppigere telefonsamtaler, mv.

Den faste revisoren som er engasjert for årlig revisjon kan også engasjeres for å gjennomføre andre typer revisjoner enn den ordinære finansielle revisjonen. Også for slike oppdrag vil revisor avgi en revisjonsberetning, gjerne omtalt som «særattestasjoner», for å bekrefte opplysningene som er revidert. Om det er forhold som fremstår uklare kan bestilling av slike særattestasjoner i tilknytning til den regulære årlige revisjonen være en kostnadseffektiv måte å skaffe etterrettelighet på.

Spesialrevisjoner, herunder «forensic audits», er ofte nødvendig ved mistanke om misligheter.

Spesialrevisjon: Ved mistanke om økonomiske misligheter – eller ved særlig uklart risikobilde – kan det være nødvendig å gjennomføre en spesialrevisjon. Den utføres av granskere, ofte i team med tverrfaglig kompetanser som finansiell revisjon, forfalskningsekspert og jurister, og går både dypere (f.eks. verifisere regnskapsdokumentasjon med tredjepartsinformasjon som f.eks. leverandører eller mottakere av godtgjørelser) og bredere (f.eks. ved å sjekke alle transaksjoner over flere år). «Forensic Audit» er en spesialrevisjon som i tillegg til å avdekke misligheter avklarer hvordan og når de er begått, samt kvantifiserer tapet på slik måte at funnene skal holde som rettsbevis. Metoder og forståelse av oppdragene varierer veldig. Spesialrevisjoner følger ikke særlige standarder, så et godt utfall er tett knyttet til et godt mandat for oppdraget.

I april 2020 lagde Varslingsteamet en artikkel om mislighetsrisiko under koronapandemien, som blant annet inneholder en del lenker til andre websider med tips om forebygging.

- Lenke: [Koronapandemien, mislighetsrisikoer og avbøtende tiltak](#)

IT-sikkerhet: Hvem kan man stole på?

Spørsmålet er relevant nesten hver dag mens vi sitter foran PC-skjermen. I innkurven i epost-programmet dukker det opp meldinger fra kjente og ukjente, og noen av disse meldingene oppfordrer til å klikke på en lenke eller åpne en vedlagt fil. Da er det viktig å spørre seg; kan jeg stole på at det er trygt å klikke på lenken eller åpne filen?

17. september 2020 arrangerte Norad sammen med UD og Norfund et webinar der tema var IT-svindel. Aktualiteten av dette tema var nokså klart for de fleste. Noen måneder tidligere hadde Norad blitt forsøkt frarøvet et betydelig beløp og et annet svindelforsøk mot Norfund hadde lyktes; ca 10 millioner dollar ble i god tro sendt til en konto åpnet av svindlere og pengene forsvant.

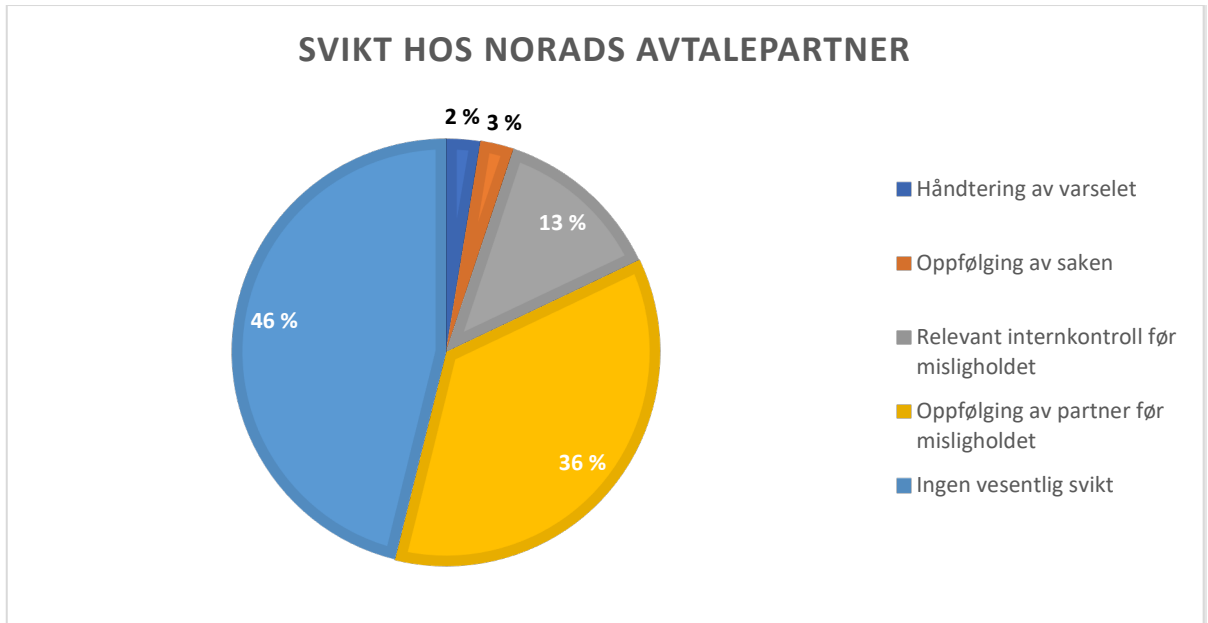
På webinarret ble disse svindeltilfellene beskrevet og emnet ble drøftet av ekspertise fra forskjellig hold, både fra myndighetssiden og fra DNBs IT-sikkerhetsavdeling. Hele bistandsbransjen var invitert, og en rekke organisasjoner deltok også i dialogen med foredragsholderne. Videoopptak av webinarret finnes på [Norads nettsider](#).

Det ble minnet om at epost-konti tilhørende myndigheter, organisasjoner og private bombarderes av svindlere, spammere, kriminelle og andre med onde hensikter. Inntil nylig har de fleste av disse stort sett vært enkle å skille fra seriøse henvendelser ved dårlig språk (ofte litt haltende maskinoversettelser til norsk) eller pussige henstillinger. Men nesten alltid innebærer slike svindelforsøk en oppfordring til å svare på meldingen, klikke på en lenke eller åpne en vedlagt fil. Gradvis har også slike meldinger blitt mer troverdige; bedre språkføring, større aktualitet og - viktigst – de utgir seg for å komme fra en kollega eller en bekjent som man ellers korresponderer med.

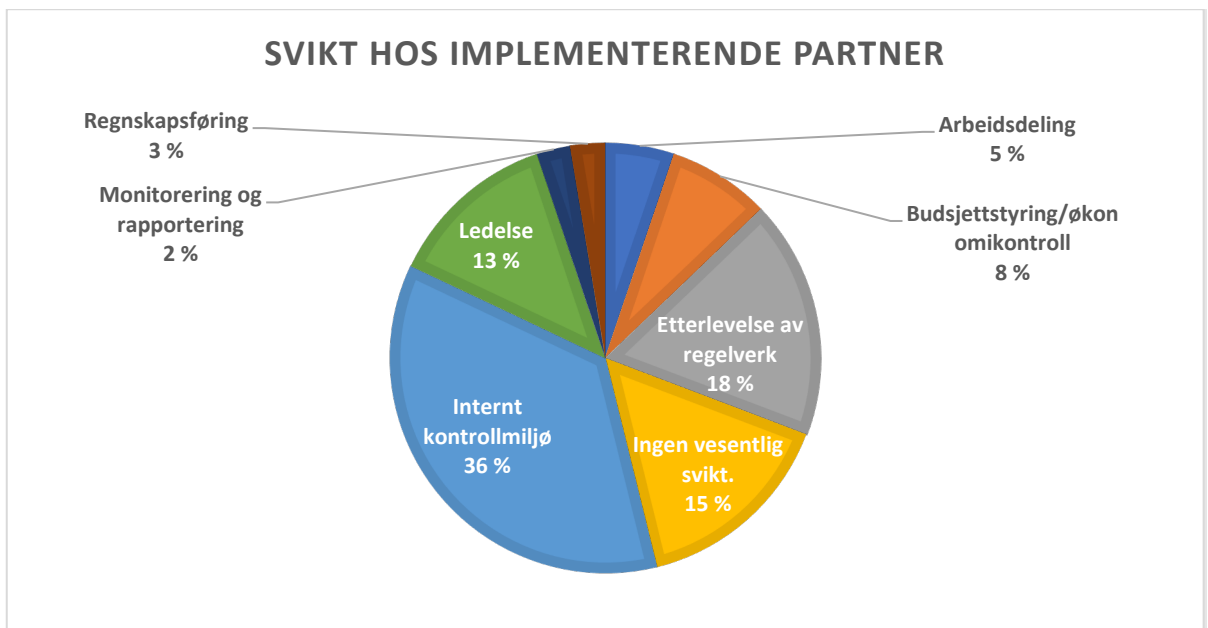
F.eks. kommer meldingen tilsynelatende fra IT-avdelingen på ens eget arbeidssted. Og oppfordringen kan være at man hurtigst mulig må laste ned en oppdatering for å sikre egen PC mot virusangrep. Problemet kan imidlertid være at ved å gjøre som oppfordret kan det være at man da nettopp laster ned et virus eller ødeleggende programvare på sin PC. Dersom uvesenet kommer seg inn på en PC i et nettverk (som er det vanlige) vil normalt hele nettverket bli berørt. Mye kan sies om IT-sikkerhet. Her rekker vi bare dette enkle: **Aldri klikk på en lenke uten å tenke.**

Er du ikke sikker på at den er autentisk og trygg; ikke klikk på lenken; ikke åpne vedlegget! Sjekk ut på annen måte (spør IT-ansvarlig eller andre du stoler helt på) før du klikker. [Varslingsteamet lagde en artikkel med flere og mer utførlige råd og tips i mai 2020.](#)

Svikt hos Norads avtalepartner og hos implementerende partner 2020

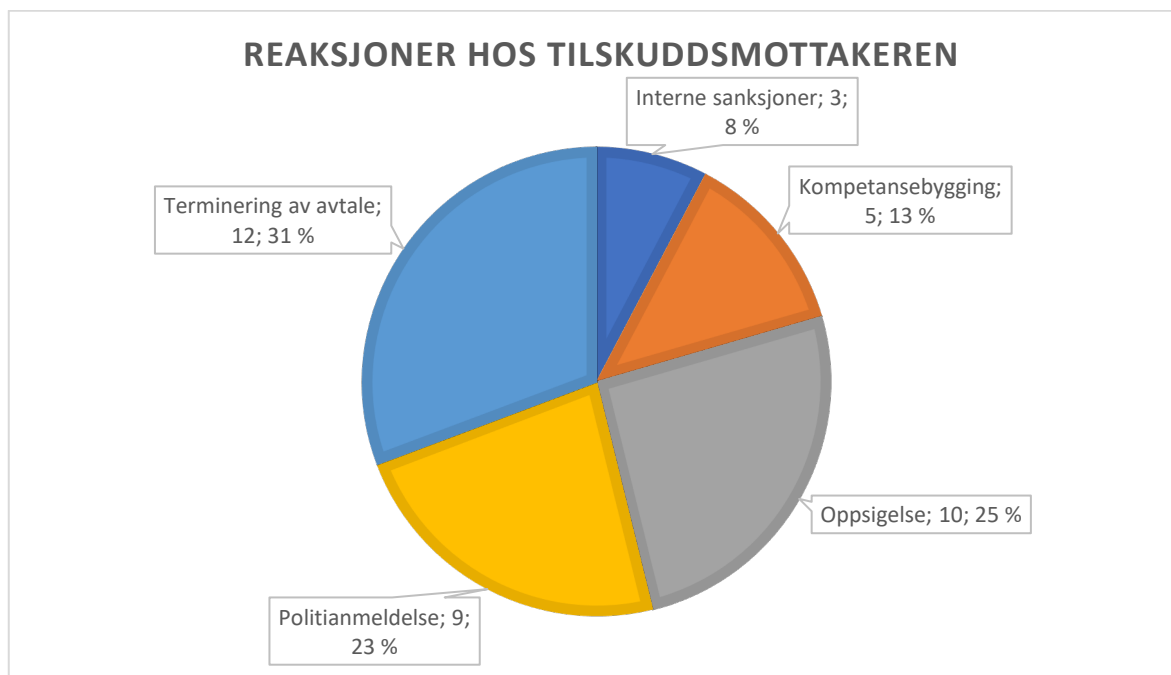
Diagrammet over viser hvor den mest vesentlige svikten lå hos Norads avtalepartner; «tilskuddsmottakeren». I svært mange saker sviktet det ved at implementerende partner hadde fått for liten oppfølging. Her er det tatt med saker hvor det ikke ble påvist misligheter, men krevd midler tilbake pga. mislighold av avtale.

Diagrammet viser hvor den mest vesentlige svikten lå hos implementerende partner. Svært mange har gode regelverk og skriftlig nedfellede rutiner, men kjennskap til og

etterlevelse av avtaler og regelverk svikter. I mange tilfeller har det sviktet flere steder, grafen viser kun det mest sentrale forholdet som sviktet.

Reaksjoner hos Norads avtalepartnere 2020

Diagrammet viser hvilke tiltak Norads tilskuddsmottaker eller dennes partner satte i gang eller ble pålagt som følge av varslingssaken. I ni av de 39 sakene forelå politianmeldelse, og 12 av sakene førte til opphør av kontrakt. Norad vil i noen tilfeller pålegge utbedring av rutiner før støtte kan gjenopptas. Oppsigelse av ansatte og interne sanksjoner skjer uten involvering fra Norad.

UDs kvartalsvise oversikter over mislighetssaker 2020

Kvartalsrapportene med oversikt over varslingssaker med reaksjon blir publisert på [regjeringens nettsider](#), og inneholder avsluttede saker fra Utenriksdepartementet og Norec (tidligere Fredskorpset) i tillegg til saker fra Norad.

Tidligere årsrapporter fra Varslingsteamet

2019: Forebygging og tidlig varsling. Norad arbeider systematisk for å hindre misligheter i tiltakene som mottar støtte. Dette inkluderer blant annet risikovurderinger og risikohåndtering, partnervurderinger, etiske retningslinjer og opplæring, avtalemaler, oppfølging av rapporteringer, forvaltningsgjennomganger og annen kvalitetssikring, prosjektbesøk, revisjoner med mer. Hurtig reaksjon og tidlig varsling vil kunne bidra til potensiell skadereduksjon. Ikke bare for den direkte berørte organisasjonen, men også for andre givere og aktører som får vite om forholdet og derved sikrer sine ressurser mot tap.

- [Lenke til 2019-rapporten.](#)

2018: Røde flagg. Alle som forvalter bistandsmidler, kan trene seg på å være oppmerksom på og håndtere avvik eller omstendigheter som kan indikere økonomiske misligheter; et såkalt «rødt flagg» som bør undersøkes nærmere fordi det kan være utrykk for et misbruk av midler. Bevissthet om røde flagg brukes både forebyggende som del av risikoarbeidet og avdekkende som del av identifisering av misligheter.

Røde flagg som uklarheter, små feil, avvik, manglende åpenhet kan representere bakenforliggende avvik som kanskje ikke er vesentlige alene, men som sammen med andre forhold gir grunn til nærmere undersøkelser. I 2018-rapporten nevnes mange ti-talls røde flagg som har vært observert som del av mislighetssakene i Norad. Som del av sektorvis risikoidentifisering, kan lister over typiske røde flagg for ulike sektorer lastes ned fra internett.

- [Lenke til 2018-rapporten.](#)

2017: Revisjonsrapportene avdekker ikke misligheter. I 2017-rapporten ble det gjort rede for at ekstern revisjon er det mest utbredte kontrolltiltaket av bistandsmidler. Visshet om revisjon har en forebyggende effekt mot feil og misligheter. Imidlertid fanger regulær regnskapsrevisjon i svært liten grad opp økonomiske misligheter. Statistikk viser at kun 3 til 4 % av påvist global økonomisk mislighet avdekkes gjennom ekstern revisjon.

Norads erfaring er sammenfallende med den globale statistikken. Alle de reviderte prosjektrengskapene fra Norads tilskuddsmottakere i de avsluttede varslings sakene i 2017 hadde rene revisjonsberetninger.

Varslingsteamets erfaring tilsier at det i mange prosjekter bør legges inn tredjepartskontroller som et tilleggsmoment i den årlige regulære revisjonen. Varslingssakene avdekker et betydelig innslag av fiktive regnskapsbilag, herunder fakturaer og kvitteringer. En instruks til revisor om å utføre utvalgte utvidede kontroller kan være kostnadseffektivt for å både styrke forebygging og avdekke misligheter.

- Les mer om tematikken i [2017-rapporten.](#)

2016: Koordinering mellom givere og åpenhet om totale inntekter og utgifter.

Koordinering blant giverne dreier seg om åpenhet, og er et viktig verktøy i kampen mot økonomiske misligheter. I de tilfeller hvor en organisasjon har flere inntektskilder/givere, er det viktig at organisasjonen gir utfyllende samlet regnskapsoversikt som viser alle inntekter og utgifter. Likeledes at det fremgår hvordan utgiftene er fordelt på de enkelte giverne i tråd med avtalene. I en virkelighet med høy risiko for misligheter, vil det at man kun mottar et prosjektrengskap - uten å kunne se dette i sammenheng med de øvrige prosjektrengskapene og et konsolidert regnskap for organisasjonens samlede inntekter og kostnader – ikke være tilstrekkelig betryggende. Det avdekkes årlig flere tilfeller hvor de samme utgifter belastes flere givere. I en tredel av sakene i 2016 var manglende koordinering mellom givere og aktører på ulike ledd i vesentlig grad med å svekke internkontrollen. En egen risiko kan følge av en misoppfattelse om at andre givere har god kontroll på bruken av sine midler.

- Les mer om tematikken i [2016-rapporten](#).

2015: Bakgrunnssjekk. Styrker og svakheter i mottakers internkontroll og forvaltningskapasitet skal vurderes før avtale inngås, og følges opp gjennom hele støtteperioden. Norad har en rekke redskaper for forhåndsundersøkelser (due diligence) til støtte for å kartlegge tilskuddsmottakeres kompetanse og kapasitet. En særlig utfordring oppstår ved mer komplekse innretninger, med overføring av midler – og derved ansvar og myndighet – gjennom mange ledd og ulike aktører. Kartlegging av pengestrøm og god kjennskap til avtale- samt revisjonshierarki er et godt utgangspunkt for å identifisere mulig svikt i kontroll- og tilsynskjeden (sk «etterrettelighetsgap»).

- Les mer om tematikken i [2015-rapporten](#).

Mars 2021

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid
Postboks 1303 Vika, 0112 OSLO
Besøksadresse: Bygdøy allé 2, Oslo

Tlf: +47 23 98 00 00 / Fax: +47 23 98 00 99
www.norad.no / postmottak@norad.no

Omslagsfoto: Mathieu Stern on Unsplash

ISBN: 978-82-8369-007-1